

תקציר

- ✓ הייצור התעשייתי של ענף המתכות הבסיסיות עלה בחדות מאז יוני 2020, על רקע, בין היתר, ביקוש עצור ועלייה במחירי המתכות בעולם. לפי נתוני משרד המסחר האמריקני, יבוא הפלדה לישראל במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה, במונחי טונות, נותר זהה ביחס לתקופה המקבילה אשתקד.
- ✓ בחינת מדדי הפעילות בענף הבינוי מעלה כי הביקוש לתשומות ירד משמעותית במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה, והסנטימנט בענף נותר חלש בהשוואה לעבר. עם זאת, הבנייה הפעילה, המצויה ברמה גבוהה היסטורית, עשויה לשקף ביקוש עתידי גבוה למתכות.
- ✓ מחירי המתכות, וביניהן הפלדה, עלו בחדות במחצית השנייה של 2020 על רקע התאוששות הפעילות הכלכלית בסין הודות לתמיכת הממשלה, היחלשות הדולר, וביקוש גובר למוצרי צריכה אלקטרוניים העתירים במתכות שונות. במבט קדימה, מחירי המתכות, לרבות הפלדה, צפויים להמשיך במגמה החיובית גם ברביע הראשון של 2021. לאחר מכן, לקראת המחצית השנייה של 2021 צפויים המחירים להתחיל במגמת ירידה שתימשך עד סוף השנה על רקע גידול משמעותי בהיצע המתכות והיחלשות מסוימת בהיקף התמיכה הממשלתית בסין.
- ✓ נכון לנובמבר 2020 מחירי המכירה של יצרני המתכות הבסיסיות המקומיים היו נמוכים ביחס לתקופה המקבילה בשנת 2019. עם זאת, התפתחות מחירי הפלדה ליצוא בסין וטורקיה מרמזים כי כבר ברביע הראשון של 2021 קצב העלייה של מחירי המכירה בענף יהפוך חיובי.
- ✓ מספר שינויים רגולטוריים במדיניות של הנציבות האירופית יפעילו לחץ למיתון היצוא הטורקי של פלדה למדינות האיחוד האירופי בתקופה הקרובה. ייתכן כי על רקע זה ינסו היצואנים הטורקיים להגדיל את היצוא ליעדים מובילים אחרים, וביניהם ישראל.

החטיבה לשוקי הון < אגף כלכלה
גילי בן אברהם

ענף המתכת

דצמבר 2020

רקע

ענף המתכת הינו ענף תעשייה השייך לענפי תעשיית הטכנולוגיה המעורבת- מסורתית (למעט תת ענף "נשק ותחמושת" המסווג כענף טכנולוגיה מעורבת - עלית) הנחלק לשני תחומים עיקריים; תחום המתכות הבסיסיות ותחום מוצרי המתכת בהרכבה. בסקירה זו נתמקד בתחום הראשון.

תחום המתכות הבסיסיות כולל פעילויות התכה וזיקוק של מתכות ברזליות ואל ברזליות מעפרות, מפסולת ומברזל גולמי. הענף כולל גם ייצור סגסוגות, מתכת וסגסוגות-על באמצעות שילוב בין מתכות טהורות לבין יסודות אחרים. ממוצרי הזיקוק מפיקים יריעות, צינורות, מוטות, חוטי תיל, גלילים ומוצרי ברזל אחרים.

התוצרת הענפית משמשת רבות את ענפי הנדל"ן והתשתיות ולכן, למצבם של ענפים אלו השפעה רבה על הענף. הברזל והפלדה והמתכות האל-ברזליות משמשות את הענף כחומרי גלם עיקריים. כתוצאה מכך, קיימת רגישות רבה בענף למחירי המתכות בעולם.

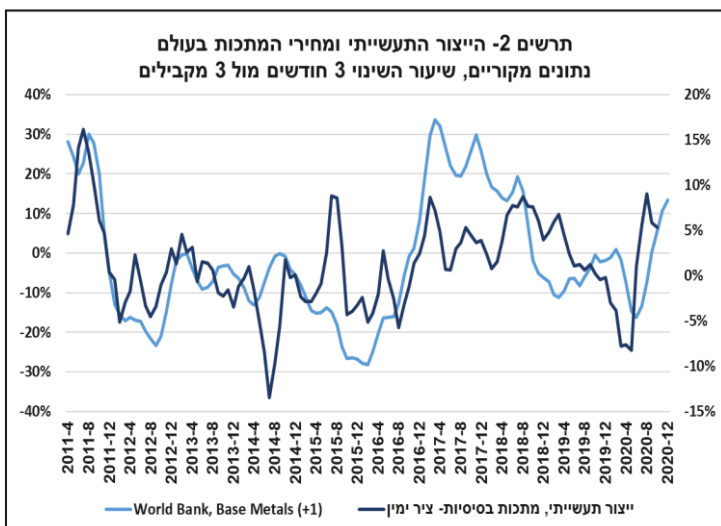
הייצור התעשייתי מפגין חוזקה מאז יוני 2020, בין היתר הודות לעלייה במחירי המתכות בעולם

הייצור התעשייתי (נתונים מנוכי עונתיות) של ענף המתכות הבסיסיות התכווץ בחדות עם פרוץ הקורונה בישראל בחודש מרץ 2020, אך בחודש יוני 2020, לאחר היציאה מהסגר הראשון, עלה הייצור בחדות. זאת, כפי הנראה, בין היתר על מנת לפצות על החוסר שנוצר בחודשים מרץ-מאי (ראה/י תרשים 1). מאז, רמת הייצור אמנם התמתנה בהדרגה, אולם היא נותרה גבוהה משמעותית מהרמה שנרשמה בחודש פברואר 2020 בסדר גודל של כ-10%. בסיכום התקופה שחלפה מאז התפשטות המגפה בישראל, דהיינו, מרץ-אוקטובר, עלה הייצור התעשייתי של הענף בכ-2% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

מלבד הפיצוי על הירידה שנרשמה בייצור בחודשי הסגר הראשון, נראה כי ישנה סיבה נוספת לעליית הייצור הענפי, והיא העלייה במחירי המתכות בעולם. הענף תעשיית מתכות בסיסיות מתחרה ישירות מול יצרנים זרים של חומרי גלם וחומרי ביניים מברזל ופלדה, על כן, עלייה במחירי המתכות בעולם מייקרת את יבוא חומרי הגלם לישראל והופכת את התוצרים מייצור מקומי לתחרותיים יותר באופן יחסי.

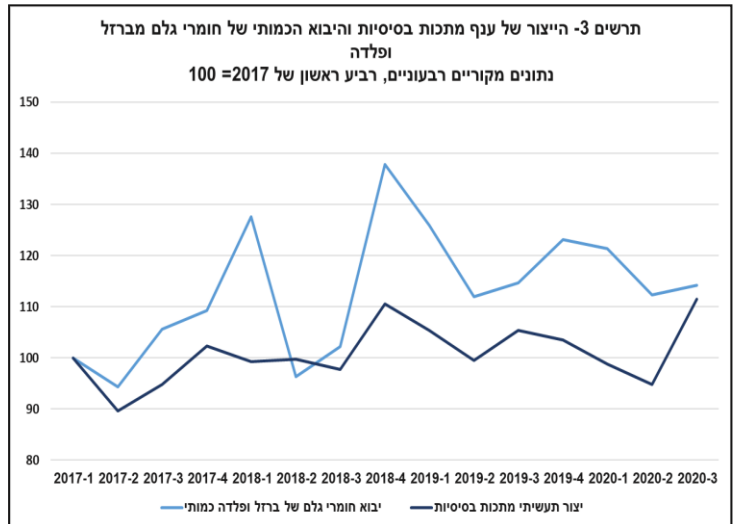
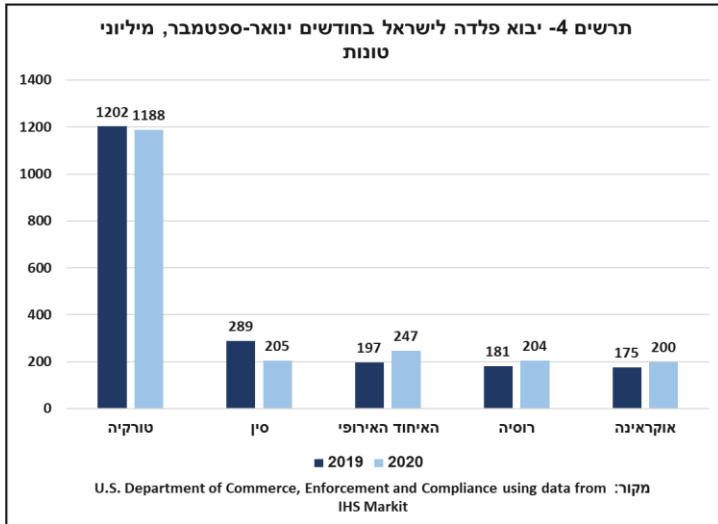
מדד מחירי המתכות של הבנק העולמי, ירד בעוצמה בחודש מרץ 2020, עם התפשטות המגיפה במדינות אירופה וצפון אמריקה, והיה נמוך בכ-7% ביחס לחודש המקביל אשתקד. הירידה במחירי המתכות העמיקה בחודשים הבאים ובחודש מאי עמדה על כ-16% (ראה/י תרשים 2). אולם, החל מחודש יוני התאוששו מחירי המתכות בעולם (על כך ראה/י הרחבה בהמשך), ונכון לחודש נובמבר 2020 מדד המתכות של הבנק העולמי היה גבוה בכ-13% ביחס לתקופה המקבילה. כאמור לעיל, למחירי המתכות בעולם, המתואמים גם עם מחיר הפלדה, ישנה השפעה על התחרותיות של החברות בתעשיית המתכות המקומית ולכן גם על היקף הייצור שלהן. השפעה זו מתבטאת במתאם חיובי בין השניים (רמה של 0.55), כאשר המגמה במחירי המתכות מקדימה בחודש את המגמה בייצור המקומי.

יתר נתוני המקרו היו חיוביים יחסית בדומה לנתוני הייצור. כך, המכירות במחירים שוטפים עלו בכ-4% מאז התפשטות הקורונה בישראל (מרץ- אוקטובר) בהשוואה לשנה שעברה, כאשר רק בחודשים אפריל-מאי חלה ירידה במכירות (באפריל היא אף הייתה חדה מאוד), וביתר החודשים היקף המכירות היה גבוה משנה שעברה, לעיתים אף בעשרות אחוזים. שעות העבודה למעשה וגם משרות השכיר בענף ירדו בשיעור של 1.3% ו-4.6%, בהתאמה, ומאותתים על התייעלות בפיריון העבודה, כאשר הייצור עלה על אף ההפחתה של שעות העבודה.

היבוא הכמותי (כלומר היבוא בנטרול השינוי במחירים) של חומרי גלם מברזל ופלדה לישראל ירד בכ-0.4% ברביעי ה-3 של 2020 בהשוואה לרביעי המקביל בשנת 2019 (ראה/י תרשים 3), ואילו, הייצור התעשייתי של הענף המקומי עלה בכ-6% באותה התקופה, על רקע הסיבות המוזכרות מעלה.

לפי נתוני משרד המסחר האמריקני, הבוחנים אך ורק את היצוא של פלדה במונחי טונות מהיצואניות הגדולות בעולם לישראל, עולה כי בתשעת החודשים הראשונים של השנה היבוא הישראלי של פלדה לא השתנה כלל ביחס ליבוא באותה התקופה בשנת 2019 והסתכם בכ-2,044 טונות (ראה/י תרשים 4). השינוי היחיד שחל היה בהתפלגות היבוא מהיצואניות השונות- ירידה ביבוא מסין ועלייה ביבוא מהאיחוד האירופי, רוסיה ואוקראינה.

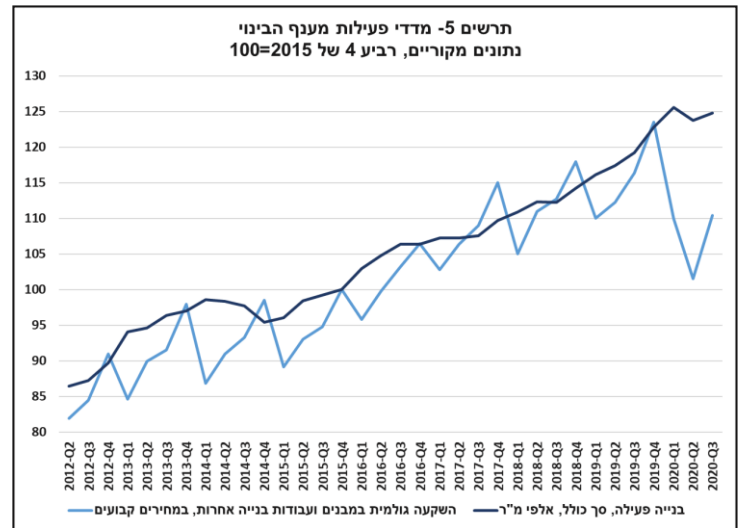
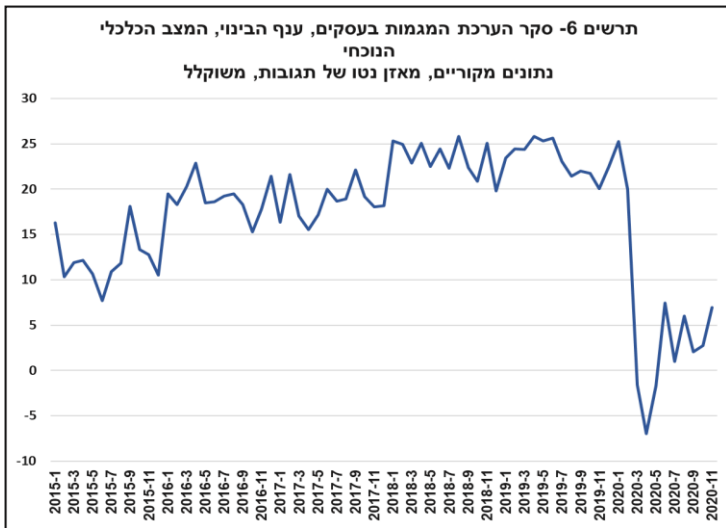
הביקוש לתשומות בענף הבינוי נחלש מתחילת השנה, הסנטימנט בענף נותר נמוך יחסית לעבר

מרבית הביקושים בעולם למוצרי מתכת מגיעים מענף הבינוי, לצד אלו ישנם ביקושים מתעשיות נוספות כגון ייצור רכבים, ייצור מכונות וייצור מוצרי צריכה אלקטרוניים. מכיוון שבשנים האחרונות הייצור המוזכרות מעלה קטנות בגודלן עד בלתי קיימות הרי שענף הבינוי המקומי תופס נתח גבוה מאוד מהביקוש לתוצרת תעשיית המתכות המקומית ביחס לעולם.

ממדדי הפעילות המרכזיים בענף הבינוי עולה כי ההשקעה הגולמית במבנים ועבודות בנייה אחרות (כלומר בינוי לכל סוגי- מגורים, תשתיות, מסחרי וכו'), במחירים קבועים, ירדה במהלך שלושת הרבעים הראשונים של 2020, זאת לאחר מגמת עלייה רב שנתית (ראה/י תרשים 5). כפי הנראה ירידה זו מיוחסת להשפעות השליליות של הקורונה על ענף הבינוי, ובהן: עלייה ברמת אי הודאות במשק שהובילה לירידה בקצב מכירת הדירות, בפרט בראשית המשבר; פגיעה של הסגרים בזמינות ובניידות של עובדים (בפרט עובדים זרים) ושל תשומות; וירידה משמעותית במספר הקבלנים הפעילים, על רקע החרפת הקשיים הפיננסיים בענף. ההשקעה הגולמית במבנים ועבודות בנייה אחרות משקפת, בין היתר, את ההוצאה על תשומות בינוי, וביניהן מתכות.

השיבושים בפעילות ענף הבינוי הובילו להתארכות משך הבנייה של מיזמים קיימים ועל רקע זה היקף הבנייה הפעילה הכוללת (בנייה למגורים ושלא למגורים), במונחי אלפי מ"ר, המשיך לעלות במהלך 2020 (בהשוואה לתקופה המקבילה) ומצוי ברמה גבוהה היסטורית. כלומר, היקף הפרויקטים המצויים בעיצומה של הבנייה גבוה מאוד ועשוי לשקף ביקוש גבוה למתכות ככל שפרויקטים אלו ימשכו.

הסנטימנט בענף הבינוי, כפי שהוא מתבטא בסקר הערכת המגמות בעסקים של הלמ"ס, עודנו מצוי ברמה נמוכה יחסית בהשוואה לרמתו ערב משבר הקורונה. כפי שניתן לראות בתרשים מס' 6, מאז הנטו של התגובות, המצביע על שיעור העסקים בענף המעריכים שמצבם ישתפר פחות שיעורם של אלו שמעריכים כי מצבם יורע, אמנם חיובי מאז חודש יוני אך הוא נמוך משמעותית, בכ-20 נקודות האחוז, ביחס לרמתו בתחילת 2020.

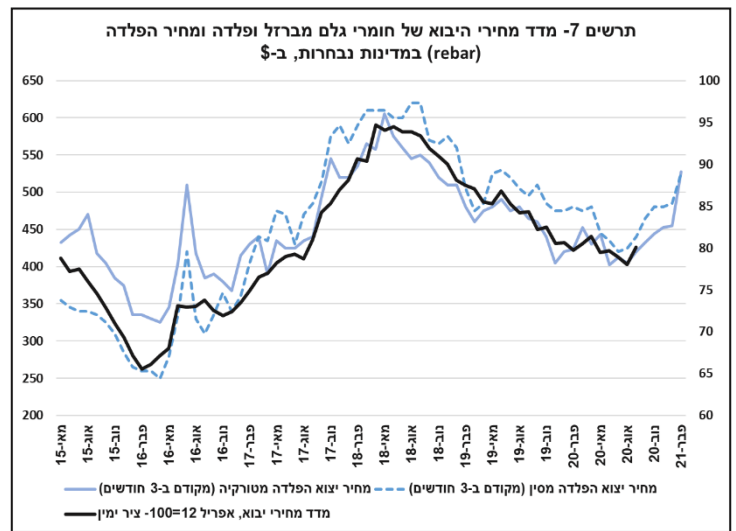
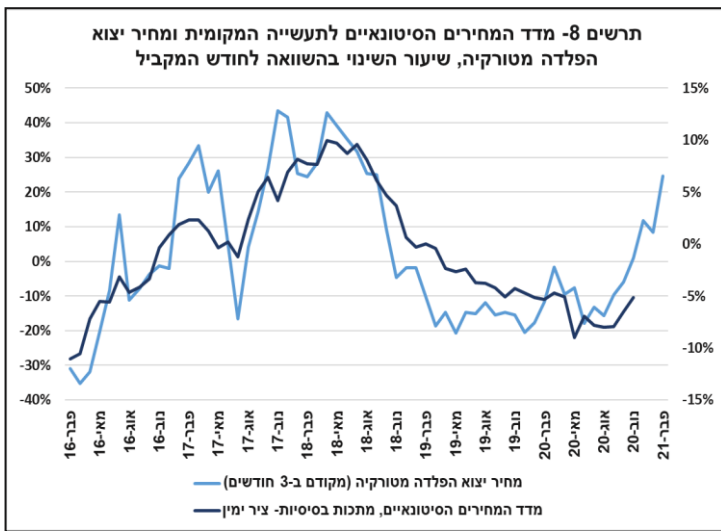
מחירי הפלדה בעולם עלו על רקע התפתחויות שונות בסין. במבט קדימה, מחירי המתכות, וביניהם הפלדה, צפויים להיחלש הודות לעלייה בהיצע והפחתה מדורגת של התמיכה הפיסקלית בסין

מחירי היבוא של חומרי גלם מברזל ופלדה ירדו מתחילת השנה ועד לחודש אוגוסט 2020. בספטמבר 2020 עלו מחירי היבוא בשיעור גבוה יחסית בהשוואה לאוגוסט 2020 ומחקו את רוב הירידה מתחילת השנה (ראה/י תרשים 7). מחירי היבוא של ברזל ופלדה מתואמים חיובית עם מחירי הפלדה בקרב היצואניות הגדולות של פלדה לישראל, טורקיה וסין (שהינה גם צרכנית ויצרנית הפלדה הגדולה בעולם), כאשר בדרך כלל השינוי במחירי היצוא של פלדה (rebar) ממדינות אלו מתרגם לשינוי במחירי היבוא בישראל כעבור כ-3 חודשים. לפיכך, העלייה שהתרחשה במחירי היבוא לישראל בספטמבר 2020 מיוחסת לעלייה שחלה במחירי הפלדה בסין וטורקיה בחודש יוני 2020, כלומר עיקר העלייה במחירי הסחורות טרם גולמה במחירי היבוא לישראל. במבט קדימה, משום שמחירי הפלדה בטורקיה וסין הוסיפו לעלות עד לחודש דצמבר 2020 (כולל), סביר להניח כי מחירי היבוא של חומרי גלם מברזל ופלדה לישראל יעלו עד לחודש מרץ 2021.

בין הגורמים המובילים לעליית מחירי המתכות בעולם ניתן לציין את העלייה בפעילות הכלכלית בסין, שנתמכה על ידי הממשלה, וכפועל יוצא מכך עלייה בביקוש למתכות. כך לדוגמה, מחיר הנחושת עלה במחצית השנייה של 2020, בין השאר, מפני שבסין נרשמה עלייה ניכרת בהשקעה בתשתיות לצד ירידה במלאי הנחושת הקיים. מלבד זאת, גם להיחלשות הדולר הייתה תרומה לעלייה במחירי המתכות, וכך גם להסטה של הביקוש מצד משקי הבית בעולם משירותים למוצרי צריכה, אשר תמכה ביצוא הסיני של מוצרים אלקטרוניים, בהם מתכות משמשות כתשומות.

במבט קדימה, התמיכה הפיסקלית של ממשלת סין בכלכלה צפויה להימשך בחודשים הקרובים ולעודד את הפעילות הכלכלית ואת הביקוש למתכות במדינה, על כן, מחירי המתכות צפויים להתמיד במגמת העלייה שאפיינה אותם במחצית השנייה של 2020 גם ברביע הראשון של 2021. יחד עם זאת, הפחתה מדורגת של התמיכה הפיסקלית של ממשלת סין והידוק תנאי ההלוואה לחברות מענף הבינוי במדינה בהמשך השנה, צפויים לפעול להתמתנות מחירי המתכות, וביניהם ברזל ופלדה, במהלך המחצית השנייה של 2021. כמו כן, צפוי כי ההיצע העולמי של המתכות ישתקם בשנת 2021 ולכן יתמוך אף הוא בירידת מחירי המתכות. בין הסיבות לכך ניתן לציין את הפצת החיסון לקורונה, שתאפשר חזרה של הפעילות הכלכלית במידה מסוימת לשגרה, ואת רמת המחירים הנוכחית הגבוהה, שמעודדת פתיחה של מכרות שכן הרווחיות בתחום גבוהה בהתאם.

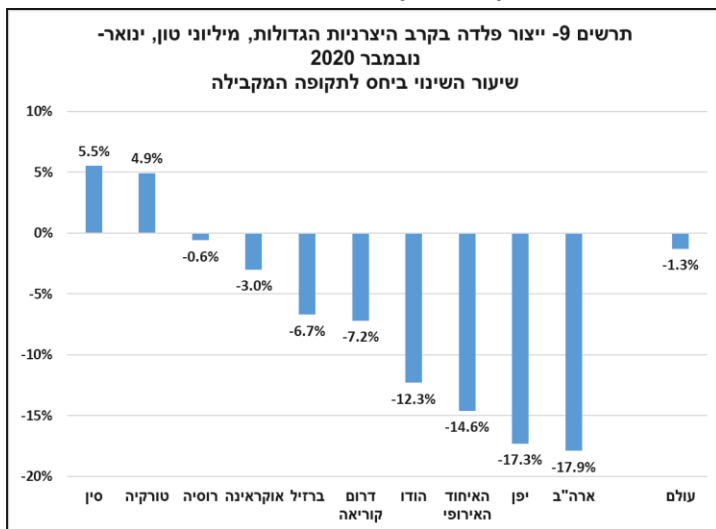
על אף עליית מחירי הפלדה ומחירי המתכות התעשייתיות בעולם, מחירי המכירה של היצרנים המקומיים בנובמבר 2020 היו נמוכים בכ-5% בהשוואה לנובמבר 2019 (ראה/י תרשים 8). עם זאת, צריך לזכור כי רק החל מחודש ספטמבר קצב העלייה של מחירי הפלדה בעולם הפך לחיובי, לכן לפי המתאם החיובי המתקיים בין קצבי הגידול של מחירי היצוא של פלדה מטורקיה ומחירי המכירה של ענף תעשיית מתכות בסיסיות בישראל כעבור כ-3 חודשים, ניתן להעריך כי בתחילת 2021 תשתנה המגמה בענף וקצב עליית מחירי המכירה יתפוך לחיובי. כזכור, עלייה במחירי היבוא של חומרי גלם מברזל ופלדה תומכת ביצרנים המקומיים של מוצרים אלו, משום שהתוצרים של התעשייה המקומית נעשים אטרקטיביים יותר שעה שהיבוא של חומרי הגלם, המהווה תחליף ישיר של הייצור המקומי, מתייקר.

האיחוד האירופי הגביל את מכסות היבוא של מוצרי פלדה נבחרים מטורקיה והטיל על חלקם מכס

סך הייצור העולמי של פלדה ירד במהלך ינואר-נובמבר 2020 בכ-1%, בין היתר בשל השבתה של פעילות על רקע הקורונה, אך השונות בין היצרניות הגדולות בעולם הייתה גבוהה (ראה/י תרשים 9). בין היצרניות הגדולות (יצור שנתי הגבוה מ-20 אלף טונות) היחידות שרשמו גידול בייצור היו סין (כ-54% מהייצור העולמי) וטורקיה (כ-2%). במבט קדימה, העלייה במחירי הפלדה צפויה להוביל לעלייה בהיקף התפוקה הגלובלית של פלדה בשנה הבאה בשל התמיכה ברווחיות של יצרני הפלדה.

כאשר לטורקיה, המהווה יעד עיקרי להגעת מרבית יבוא מוצרי הפלדה לישראל, נראה כי מספר היבטים רגולטוריים יעיבו על היצוא של מוצרי פלדה מסוימים לאחת משותפות הסחר המרכזיות של טורקיה, האיחוד האירופי, בשנה הקרובה, ראשית, בחודש יוני 2020 עדכנה הנציבות האירופית את מכסות יבוא הפלדה למדינות האיחוד. בצעד זה, בין היתר, הוגבלה הכמות שטורקיה רשאית לייצא ממוצרי HRC (Hot Rolled Coil) לאיחוד האירופי עד ליוני 2021, מה שדה פקטו עשוי לגרום ליצוא של מעל מיליון טונות מטורקיה לתור אחר יעדים אחרים ליצוא. לאחר מכן באוקטובר 2020 עדכנה הנציבות פעם נוספת את מכסות היבוא והפחיתה את מכסות היבוא מטורקיה, החל מינואר 2021, גם במוצרים נוספים וביניהם, rebar.^{2,1} נוסף על כך, הנציבות האירופית פתחה בבדיקה בחשד למכירה בהיצף בנוגע ליבוא של מוצרי פלדה מסוג HRC מטורקיה, ובמקביל הטילה על המוצרים הללו מכס

בהיקפים שונים, עובדה שתכביד עוד יותר על היצואנים הטורקים להניב הכנסות ממדינות האיחוד.³ אחת המשמעויות האפשריות של צעדים אלו היא כי במידה והיצואנים הטורקים יספגו ירידות ביצוא לאיחוד האירופי סביר להניח כי הם ינסו לפצות על אובדן השוק שנגרם להם באמצעות חיפוש אחר שווקים חדשים או הגדלת היצוא ליעדים קיימים, וביניהם ישראל. כלומר, ייתכן כי צעדים אלו יובילו בסופו של דבר להעמקת התחרות של היצואנים הטורקים מול היצרנים המקומיים.

¹ <https://eurometal.net/quotas-to-restrict-turkish-steel-exports-to-eu/>
² <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2161>
³ <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/metals/121720-ec-to-impose-duty-of-up-to-78-on-some-turkish-steel-imports-colakoglu>